Oponentský posudek disertační práce
Mgr. Tomáš Herc, LL.M.: Prezident České republiky
Univerzita Karlovy v Praze. Právnická fakulta. Praha 2011.

Předložená disertační práce má 220 stran vlastního textu, který autor rozvrhl do šesti nestejně rozsáhlých částí, jež dále podrobněji vnitřně člení. Text je opatřen stručným úvodem (s. 7-8) a závěrem (s. 221-223), připojený je též požadovaný abstrakt v češtině a v angličtině a seznam použité literatury (s. 227-235). Z formálního hlediska disertační práce odpovídá stanoveným požadavkům. Text by si však podle mého názoru zasloužil pečlivější jazykovou korekturu, zejména co se týče překlepů (s. 9, 19, 21, 25, 26, 37, 38, 39, 43, 345, 46, 56, 57 aj.), chybějících slov (s. 17, 35, 48 aj.), chybného použití zájmen (s. 22, 86, 104, 105, 108, 116, 131, 204), shody podmětu s přísudkem (s. 38, 54, 61, 108, 196), případně též slovakismů (?) (s. 19, 46, 49, 65, 100, 211). Autor uvádí, že práce zachycuje platný stav k 15. září 2011.

Zvolené téma práce „prezident České republiky" je nepochybně tématem výsostně ústavně právním a vzhledem k tomu, že jde o jeden z nejvyšších ústavních orgánů státu, jistě se jedná současně i o téma stále aktuální. Navíc v jednotlivých obdobích dosavadního ústavního vývoje jsou jednotlivé aspekty působení hlavy státu s různou intenzitou diskutované jak politiky, tak i odbornou a laickou veřejností. To však nemusí vždy jednoznačně představovat výhodu pro badatele. Na jedné straně lze sice prováděnou ústavní analýzu dokumentovat četnými příklady realizace, např. jednotlivých oprávnění prezidenta republiky, což autor ku prospěchu své práce na četných místech průběžně v textu či v poznámkách pod čarou činí (namátkou např. s. 65, 77, 120, 152, 167, 170, 176, 184), na druhé straně podrobné zkoumání dílčích otázek ústavní či zákonné úpravy postavení hlavy státu tříští pozornost a odvádí ji od hlavního záměru (koncepce?), který si autor pro svoji práci vytkl.

Jak vyplývá z úvodu práce, autor neformuloval výslovně konkrétní hypotézy, které by se v rámci svého bádání snažil potvrdit či vyvrátit, smyslem disertační práce navíc podle něj „není vyčerpávající pojednání o úřadu prezidenta České republiky, nýbrž pokus o rozbor těch částí jeho právního vymezení, které definují jeho místo z hlediska struktury organizace státu a dělby moci podle ústavního pořádku" s tím, že součástí výkladu má být i „identifikace možných problematických částí platné právní úpravy" a současně „komplexní a konzistentní zodpovězení souvisejících otázek" (s. 7). Z uvedeného tak lze soudit, že podstata práce má zřejmě spočívat zejména v popisu a v objasnění právního postavení hlavy státu v ústavním systému České republiky, čímž fakticky k přílišnému zúžení „všezahrnujícího" názvu práce sice nedochází, avšak autor si ponechává otevřenou možnost k selekci institutů, jimiž se hodlá zabývat a kterými chce v dalším argumentovat.

Disertační práce má mimo jiné též prověřit znalosti a orientaci v oborech úzce souvisejících s ústavním právem, přičemž v kontextu daného tématu se jedná zejména o státovědu, právní dějiny, politologii, právní teorii, stejně jako má prokázat schopnosti aplikace těchto znalostí.

Státovědní pohled autor uplatňuje zejména v části první své práce (s. 9-16), kdy výklad založil na odlišení uváděných dvou základních modelů, prezidentské a parlamentní formy vlády, přičemž lze souhlasit s tím, že základní rozdíl spočívá ve vzájemném vztahu orgánů moci výkonné a zákonodárné (s. 9). Problém spatřuji však v tom, že charakteristické znaky uvedených „modelů" forem vlády autor blíže nedefinuje, neboť se v obecné rovině pokouší popsat jen postavení hlavy státu, přičemž není kupříkladu zřejmé, komu má být

„odpovědný" prezident USA „za veškeré jednání výkonné moci" (s. 11) nebo proč je dokládáno zvlášť silné postavení prezidenta Francie (s. 13) či Polska po r. 1992 (s. 15) právem předčasně rozpustit parlament, když se podle mého názoru jedná o typický institut parlamentní formy vlády.

Stejně tak je v této části založen problém, který se promítá v celé práce, aniž by k němu autor zaujal jednoznačné stanovisko. Jde o (s odkazy na literaturu) uváděné očekávání, aby prezident v parlamentní formě vlády „místo aktivní tvorby politických rozhodnutí" byl garantem hodnot a moderátorem (?) politických konfliktů (s. 12), zatímco na s. 23 (opět s odkazy na prameny) již toto vidí autor jako předmět polemiky, aby dále souhlasil s názorem, že ústava umožňuje prezidentovi vlastní politické chování (s. 95 i 96), obdobně že prezident při výkonu zejména jmenovacích oprávnění přijímá „politická rozhodnutí" (s. 100 aj.). Naopak právním argumentem pro neutrální, resp. nestranné (nadstranické) postavení prezidenta má být obsah slibu prezidenta republiky (s. 48-49), což vzhledem k v tomto smyslu identickému obsahu slibu i poslanců a senátorů je ale argument zřejmě nedostatečný.

Ve srovnání s disertační prací jako celkem považuji za slabý, povrchní a tedy zbytečný i vložený historický oddíl 1.2.1., když znalost zejména prvorepublikové literatury dokládá autor daleko přesvědčivěji v souvislosti s rozborem jednotlivých zkoumaných institutů.

Ze systematiky disertační práce je zřejmé, že autor pro výklad postavení prezidenta republiky v ústavním systému ČR zvolil v zásadě pět okruhů právem regulovaných vztahů a postupně se tak zabývá vznikem a zánikem funkce prezidenta republiky, náhradním výkonem jeho pravomocí, politickou a následně též jeho právní neodpovědností, aby výklad završil rozborem jeho pravomocí a aktů, prostřednictvím kterých formálně svoji vůli projevuje.

Metoda použitá při zpracování jednotlivých institutů se zpravidla opírá o odkaz na platnou ústavní úpravu, postupuje přes stručný přehled názorů a řešení vyplývajících z prvorepublikové literatury, pokud taková existuje, dále následuje popis uveřejněných názorů současných autorů, případně též závěry vyplývající z judikatury převážně Ústavního soudu. Pozitivní je, pokud se autor výslovně k některému z uváděných stanovisek přihlásí, případně zdůvodní své kritické výhrady.

Z věcného hlediska za nepříliš přesvědčivý považuji vložený exkurz v souvislostti s položenou otázkou, zda se prezident republiky musí v případě kontrasignovaných rozhodnutí řídit názorem vlády, který nese název „Nástin řešení v německé doktríně a vymezení základních argumentů" (pododdíl 4.6.4.1. – s. 105-111). Autor již v úvodu práce tento svůj krok odůvodňuje společnými rysy obou právních úprav s tím, že „doktrinální závěry v německém ústavním právu (...) mají velkou argumentační hodnotu i v domácím ústavním právu" (s. 8). Základním východiskem v případě obou ústavních systémů sice je parlamentní forma vlády (s. 105), avšak své ústavní opodstatnění má jak charakteristika ústavního systému SRN jako „kancléřské demokracie", stejně jako teze o zvláštním postavení prezidenta republiky vycházející z výčtu jeho pravomocí v čl. 62 Ústavy ČR. V konkrétním zvoleném případě však v ústavním systému ČR chybí zejména analogie k čl. 65 Základního zákona SRN, podle kterého spolkový kancléř určuje základní směry politiky a nese za to odpovědnost.

Nemám pochybnosti o tom, že se autor seznámil s příslušnou literaturou a prameny, na které odkazuje důsledně v poznámkách pod čarou. Poměrně úsporně však pracuje

s přesnými citacemi, neboť ve většině případů volně interpretuje uvedené prameny, což vede i ke zjednodušování původní použité argumentace, případně k vyvozování ne zcela přesných či dokonce nesprávných závěrů. Jako příklad namátkou uvádím text na s. 41, kdy autor tvrdí, že: „Ke snížení počtu dochází i uplynutím volebního období příslušné třetiny senátorů, kdy až do první schůze Senátu v novém funkčním období zůstává Senát složen jen ze dvou třetin jeho Ústavou předepsaného počtu členů". V poznámce pod čarou odkazuje na práci J. Kysely, který však na s. 449 své práce doslova uvádí: „Po uplynutí volebního období původních senátorů tak má naopak Senát zásadně 81 členů, z nichž však pouze 54 může hlasovat". Vzhledem k tomu, že podle čl. 19 odst. 3 Ústavy ČR mandát senátora vzniká zvolením, je zřejmé, že tvrzení autora na s. 41 je chybné a použitý odkaz na literaturu nepřípadný.

Na obsahu práce se podle mého názoru do jisté míry negativně projevilo, že autor nepracoval i s neúspěšnými návrhy ústavních novel a tak kupříkladu se železnou pravidelností od III. volebního období Poslanecké sněmovny podávané návrhy na přímou volbu prezidenta republiky, případně též na změnu jeho pravomocí, jsou zmíněné jen na s. 45 stručným konstatováním, že šlo o návrhy neúspěšné spolu s odkazem na publikaci z roku 2008, byť návrh ústavní novely č. 71/2012 Sb. byl předložen v létě roku 2011 (sněmovní tisk č. 415). Proto by bylo jistě vhodné, kdyby alespoň v průběhu ústní obhajoby autor zaujal stanovisko k obsahu této novely (a to i proto, že ústavodárce značně překročil rámec autorových závěrů na s. 222-223), resp. zabýval se otázkou, nakolik jí dotčené ústavní instituty mohou vést ke změně postavení nejen prezidenta republiky v ústavním systému České republiky. Obdobně stranou pozornosti tak kupříkladu zůstala abolice jako ústavní problém v systému dělby moci, když se autor v příslušné části práce 6.3.4.4. soustředil převážně na s udělováním milostí spojené otázky procesní.

Lze souhlasit s tím, že záměr popsat a identifikovat problémy v právní úpravě a jejich interpretaci s tím související, autor ve své prací naplnil. Logickým navazujícím krokem by zřejmě měl být návrh na řešení těchto „úzkých" míst. V závěru práce autor, při obhajobě samostatného uvážení prezidenta republiky v zásadě akceptuje stávající ústavní konstrukci, přičemž argumentuje i „tradičně silnějším postavením prezidenta republiky v českém (?) ústavním vývoji". Pokud jde o úvahy de costitutione ferenda, navrhuje v podstatě změnu jen dvou pravomocí v čl. 62 Ústavy ČR. Pokud jde o obsah posledního odstavce práce (s. 223), značnou část uvedených návrhů (s výjimkou dvou posledních dílčích otázek) již ústavodárce vyřešil.

K jednotlivostem:

- s. 20 – podle uvedeného dekretu nejsou *veškeré* dekrety prezidenta republiky považovány od počátku za zákon, neboť čl. 1 odst. 2 pokračuje: „ústavní dekrety buďtež považovány za zákon ústavní";
- s. 21 – „*dohodovací*" řízení;
- s. 26 – uvedené řádové dny nejsou např., ani otázkou očekávání v důsledku určité tradice, neboť jde o zákonné ustanovení – srov. § 13 zák. č. 157/1994 Sb., o státních vyznamenáních ČR;
- s. 33 – na právo být volen prezidentem republiky se nevztahují ta samá omezení, jež pro výkon *aktivního* volebního práva stanoví zákon – srov. § 57 zák. č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR;
- s. 47 – podle čl. 59 odst. 1 prezident republiky sice skládal slib do rukou předsedy Poslanecké sněmovny, avšak výhradně na společné schůzi obou komor, tj. fakticky před Parlamentem;

- s. 68, ale i s. 223 – ústavní mezeru, kdy nebylo možné v případech uvedených v čl. 66 vyhlásit volby do komor Parlamentu, odstranila s účinností od 14. 9. 2009 ústavní novela č. 319/2009 Sb.;
- s. 68 odst. 2 - proč se ve zde uvedeném případě přiklání autor k extenzivnímu výkladu, zatímco v případě s. 73 odst. 1 považuje tento za vyloučený?
- s. 145 – v případě impeachmentu v USA by bylo jistě korektní též uvést, že takto odsouzený podléhá žalobě, řízení, rozsudku a trestu podle práva (Ústava USA čl. I oddíl 3);
- s. 154 – 155 – v případě řízení o ústavní žalobě proti prezidentu republiky nemůže jít o „*ústavní stížnost*";
- s. 161 – zřejmě se jedná o čl. 1 odst. 2 Ústavy ČR;
- s. 166 – mám pochybnosti, zda zvolená a autorem, co do kritéria blíže nevysvětlená použitá typologie, skutečně odpovídá hledisku „věcnému", když zahrnuje jak vztahy k jiným orgánům, tak oblasti působení, kdy např. zastupování státu navenek představuje též vztahy k vládě apod.;
- s. 168 – vláda je politicky odpovědná *Poslanecké sněmovně*;
- s. 174 – není zřejmé, o co opírá autor názor, že v případě, kdy nezíská třetí vláda v pořadí důvěru Poslanecké sněmovny, pokud prezident republiky nevyužije možnosti Poslaneckou sněmovnu rozpustit a rozhodne se jmenovat nového předsedu vlády, může tak učinit „jen na návrh předsedy Poslanecké sněmovny";
- s. 177 odst. 2 – návrh na odvolání člena vlády nebude jistě podávat *prezident republiky*;
- s. 180 pozn. č. 553 - ... 11. dubna *2011* ... .

Závěrem: Přes výše uvedené výhrady a připomínky, obsah práce odpovídá zvolenému tématu, přičemž autor prokázal schopnost seznámit se a pracovat s právními předpisy a s relevantní literaturou, zohlednit a vyhodnotit uváděné fakty i vybranou judikaturu. Zejména jím akcentovaná problematika (ne)odpovědnosti prezidenta republiky a vyvozené nejednoznačné závěry zůstávají však nadále předmětem diskusí.

Disertační práci doporučuji k ústní obhajobě a v případě jejího úspěšného průběhu navrhuji, aby byl autorovi udělen titul Ph.D.

V Praze, květen 2012

JUDr. Věra Jirásková, CSc.